

Absolutní a relativní

V procesu abstrakce získal člověk schopnost izolovat myšlením příčiny od účinků, podstatu od jevu, obsah od formy, možnost od skutečnosti, a poznávat je samostatně, ale i zveličovat jedno i podceňovat druhé. Dokázal si představit věci i sám sebe jako nepodmíněné ničím jiným, jako existující samy o sobě.

**Absolutní, tj. chápané izolovaně od ostatního,
jako věčné, nepodmíněné a neměnné, platné samo o sobě**

Vše ale existuje jen ve vztazích s něčím jiným a jen za určitých podmínek, je podmíněné druhým, a tudíž proměnlivé a dočasné. Vše absolutní je tedy vždy současně abstraktním, vše konkrétní je vždy relativním. Absolutní existuje pouze prostřednictvím relativního, vše skutečné je relativní. Za absolutní, tedy všudypřítomnou a nezničitelnou považuje materialismus pouze hmotu a její pohyb v čase i prostoru, idealismus za absolutní považuje ducha. Obojí je nejvyšším stupněm abstrakce.

Relativní, tj. chápané jako podmíněné a dočasné

Vše je současně absolutní i relativní, a skutečné poznání je pochopením obojího. Poznat, znamená vidět absolutní i relativní stránku věci. Skutečnost je jednotou absolutního a relativního. Relativismus, stejně tak jako dogmatismus, jsou často jenom skrývanou nechotou či neschopností myslet. Ale stejně tak často jsou vědomou snahou zpochybnit skutečné poznání či brzdit jeho další rozvoj.

**Relativismus zpochybňuje to, co se mu nelíbí,
dogmatismus absolutizuje to, co se mu hodí**

Poznání je rozlišováním absolutního a relativního, které jsou pouhým gnoseologickým nástrojem a samy o sobě nikde neexistují; jsou kategoriemi odrážejícími podstatu a jev, dialektiku vnitřního a vnějšího, jsou to součástí existujícího, nepochopitelné odděleně, nesmyslné samy o sobě.

Vše konkrétní má svou absolutní i relativní stránku

Pravda je poznáním obou těchto stránek, neboť i sama pravda vždy tyto dvě stránky obsahuje. Žádný vztah nelze absolutizovat, protože nikdy není jediný, stejně tak jako žádný poznatek, protože nikdy není úplný. A žádné poznání nelze jenom relativizovat, protože potom by bylo úplně zbytečné. Engels to řekl podobnými slovy, jako Lenin:

Marxismus v sobě obsahuje relativismus, ale neredukuje se naň

Nejčastější chybou člověka je absolutizace, tj. vytržení pozorovaného jevu ze souvislostí a pohybu, přecenění jediného poznatku a přehlížení ostatních. Chceme-li cokoli poznat, musíme to vědomím vytrhnout z pohybu a souvislostí, prozkoumat, a pak to tam zase vrátit a prozkoumat znovu spolu s nimi.

Konkrétní je jednota rozmanitého.
Karel Marx

Abstraktní a konkrétní

Vyšší organismy nemají [vědomí](#). Poznávají [nazíráním](#), tj. procesem, v němž vnitřní duševní pochody zpracovávající poznatky a ukládající je do paměti nejsou odděleny od fyzické činnosti, a jsou její součástí. Nepoznávají abstraktní, pouze konkrétní. Stejně tak činí člověk tehdy, jestliže nezapojuje rozum, jen registruje, reaguje a ukládá do paměti. Dlouhým vývojem si však člověk vytvořil vyšší schopnost, rozum, jímž poznatky nejen registruje, ale i dále zpracovává. Rozlišuje jejich význam a do paměti ukládá jen to podstatné, důležité nejen pro momentální reakci, ale i pro budoucnost. Proniká od jevu k podstatě a dále pracuje s ní. Člověk svými smysly poznává pouze konkrétní, rozumem i abstraktní. Poznání je u něho jednotou obojího.

Abstraktní je vždy výtvorem [myšlení](#), je naším obrazem skutečnosti oproštěným od všeho konkrétního, je odhlížením od souvislostí a podrobností, které považujeme za nedůležité, přičemž se můžeme mýlit. Abstrakcí vznikají zobecňující pojmy, které na rozdíl od jmen neoznačují [celek](#), ale pouze jeho podstatnou část, společnou s ostatními podobnými celky. Z pojmů vzájemně propojených vztahy, vytváří člověk abstraktní domněnky, [ideje](#), hypotézy a teorie. Abstraktní, tj. existující pouze ve vědomí.

Abstraktní je spojením myšlenek, je to subjektivní realita

Skutečné je vždy konkrétní, mnohotvárnější, srostlé s mnoha [souvislostmi](#), proměnlivější a složitější. Většinou však tak složité, že nám uniká [podstata](#) a poznáváme pouze jev, tedy ono konkrétní, srostlé souvislostmi s jiným konkrétním.

Konkrétní je spojením hmotné skutečnosti

Abstrakce je myšlenkovým postupem od jedinečného ke zvláštnímu a obecnému, je základem lidského rozumu. Je však stejně omylné jako smyslové poznání, dokonce ještě omylnější. Abstraktní, to je konkrétní přetvořené [myšlením](#).

**Abstraktní a konkrétní
jsou pouhými nástroji poznání,
které mohou vést k pravdě stejně jako k iluzi**

Pravdivé poznání je cestou od konkrétního k abstraktnímu a zpět. V. I. Lenin vyjádřil tento vztah slovy: „*Od živého nazírání k abstraktnímu myšlení a od něho k praxi - taková je dialektická cesta k poznání pravdy, poznání objektivní reality.*“

Abstrakce poznání pomáhá, ale nemůže jej nahrazovat

Člověk žije v konkrétním světě, v konkrétních vztazích s konkrétními věcmi i lidmi. Kdo se uzavře do svých abstrakcí, uzavře se před životem. Ale kdo abstrakci neužívá, nic nepochopí.

**Abstrakce je nástrojem, když se účelně používá.
Ale každý nástroj, nepoužívá-li se účelně, pouze překáží.**

Konformismus se kdysi projevoval chozením do kostela, za socialismu chozením na schůze. Dnes se projevuje chozením k volbám a nářky nad tím, co jsme si to zvolili.

Adaptabilita a konformismus

Adaptabilita je jednou z vlastností každého života. Je to s věkem klesající schopnost živého organismu přizpůsobovat se změně vnějších podmínek, umožňující přežít. Tuto schopnost má i člověk; adaptuje se v určitých mezích na změnu přírodních podmínek. Jedinci s jejími poruchami byli přirozeným výběrem v procesu vývoje odstraňováni, proto se jedná o vlastnost nejen u člověka, ale u všech živých organismů přirozenou.

Adaptabilita je podmínkou přežití každého živého organismu

Člověk se však zformoval a žije nejen v přírodě, ale i ve společnosti. Součástí jeho adaptability je nutnost přizpůsobovat se i sociálním vztahům, které si vytvořil, a v nichž žije. [Evolucí](#) se biologická přizpůsobivost částečně snižuje, protože člověk choulostiví. Naopak sociální adaptabilita se zvyšuje, neboť člověk žije ve stále složitější společnosti. Člověk nemající schopnost sociální adaptability je ze [společnosti](#) vyřazován, nebo se vyřazuje sám, tím ztrácí možnost přežít a rozmnožovat se. Nepřenáší svou genetickou odlišnost na potomstvo a lidstvo zůstává sociálně adaptabilní.

Sociální adaptabilita je podmínkou přežití člověka

Jejím projevem je např. podřízení se, kázeň, [konvence](#), konformismus, ale i [migrace](#), bezdomovectví a mnoho dalších jevů. Její naprostá ztráta vede k osamocení i k sebevraždě. Nejběžnějším projevem sociální přizpůsobivosti člověka je konformita.

Konformismus je projevem sociální adaptability člověka

Je to přizpůsobování se způsobu života, chování a jednání, i převažujícím idejím a normám společnosti, v níž člověk žije. Je to rozporný postoj, při němž je přijímána pouze forma, nikoli obsah. Je to přizpůsobení chování, nikoliv sebe samého. Nevychází z obsahu vědomí, ale z nutnosti, je objektivní. Člověk si zvykne, ale svoboden se necítí.

Konformismus je pasivním přizpůsobením, opakem [iniciativy](#)

Člověk se však může se svou společností ztotožnit i svým vědomím, uzнат její normy, zvyky, způsob života a ideje za správné, přijmout je za své a žít v souladu s nimi. Pak není konformní, je aktivním členem společnosti, a ačkoli se chová podobně jako ten konformní, cítí se na rozdíl od něho svobodnější.

Svoboda je vědomé, aktivní ztotožnění jednotlivce se společností

Kariérista se přizpůsobuje vědomě i aktivně, ale ne vědomím; jen svou praxí. Jev bývá stejný, ale kariérista to vždy trochu přehání. Za socialismu nebylo ztotožnění se, konformismus a kariérismus rozlišováno. Vznikala tak iluze o „pevné jednotě strany a lidu“, stejně jako dnes iluze o nadšení lidí nad soukromým podnikáním či možností „svobodných voleb“. Každá taková iluze je jenom dočasná, a se změnou podmínek mizí.

Dát si na dveře ceduli „Agitační středisko“ bylo sice poctivé,

ale stejně stupidní jako požádat o tanec slovy „chci si tě namlouvat“.

Autor

Agitace a propaganda

Agitace je politické přesvědčování, které jednoduchou formou pracuje s [konkrétními](#), známými tématy a fakty, jejichž vysvětlováním chce získat lidi pro obecnější [cíle](#). Působí zpravidla na užší, předem definovaný okruh osob, využívá především neformálního slova, krátkého textu, obrazu a příkladu.

Agitace je politická reklama

Nejúčinnější formou je agitace osobní, zvláště působí-li při ní lidé, kteří se osobně znají a jdou-li dobrým příkladem. Nejpoužívanější je agitace názorná, avšak její účinnost klesá úměrně k množství reklamy, kterou je člověk zahlcen. Na jednoduchých, obecně známých či srozumitelných příkladech vysvětluje něco obecnějšího, nebo pro něco obecnějšího získává.

Agitace směřuje od konkrétního k obecnému

Obráceně postupuje propaganda. Agitace z propagandy vychází, má-li být účinná, nesmí jí odporovat, ale podporovat. Agitace, stejně jako reklama se nemá podbízet a nesmí obtěžovat, jinak působí kontraproduktivně.

Mezi agitací a propagandou je dialektická jednotu, jinak jsou obě zbytečné

Propaganda, to je politické působení spočívající v šíření [ideologie](#) určité [třídy](#). Vychází z obecných [idejí](#), působí na blíže nedefinovaný širší okruh osob a zpravidla při tom využívá masových sdělovacích prostředků. Konkrétní jevy vysvětluje z abstraktních principů a mívá vyšší teoretickou úroveň než agitace.

Propaganda směřuje od obecného ke konkrétnímu

Oficiální propaganda, někdy nazývaná bílou, mívá nejuhlazenější podobu. Angažují se v ní navenek seriózní politici, jejich [informace](#) pocházejí ze známých zdrojů, může skrývat [pravdu](#), vytvářet [iluze](#), ale nemůže příliš lhát. Je vyučována na školách a vydávána za [vědu](#), mívá kultivovanou formu a opírá se o něčí [autoritu](#). Když je zapotřebí sdělit nepříjemné skutečnosti nebo je zatajit či relativizovat, využívají oficiální činitelé své tiskové mluvčí. Dobré zprávy šíří představitel sám.

Šedá propaganda šíří vědomě a záměrně nesprávné informace a polopravdy. K tomu jsou využíváni novináři, publicisté a komentátoři, odvolávající se na neurčité či „dobře informované“ zdroje. [Populističtí](#) politici se v ní občas angažují i osobně.